

Colecția: **ESOTERICA**

Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOERESCU, DAN-SILVIU

**Cele mai ciudate locuri din România - întâlniri
cu civilizații dispărute : docu-drame și mituri istorice
însoțite de consemnări din presă** / prezentate de Dan-Silviu
Boerescu. - București : Integral, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-992-261-3

94

© INTEGRAL, 2019

Editor: Costel POSTOLACHE

Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la Eurobusiness

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-992-261-3

Cele mai ciudate locuri din România întâlniri cu civilizații dispărute

Docu-drame și mituri contemporane
însoțite de consemnări din presă
prezentate de Dan-Silviu Boerescu

INTEGRAL

Sumar

Ce s-a întâmplat cu șapte milenii în urmă la Tărtăria.

Epilog în 1961 / 7

Înainte de Gogea Mitu. De ce România
are atâtea schelete de giganți
descoperite pe tot arealul ei? / 25

Atlantida, o posibilă localizare în Marea Neagră.

Templul lui Apollo din Insula Șerpilor / 37

În țara lui Zalmoxis, Regele-Zeu din Kogaionon / 49

Solomonarii, mării inițiați umblători
prin nori și stăpâni ai vânturilor / 71

Timp de trei ani, capitala rușilor kieveni
a fost în Delta Dunării!

Povestea Cneazului Sviatoslav Igor de la Proslavița / 85

Bizantini, genovezi, mitropoliți și...
monștri subacvatici la Vicina / 91

Ce s-a întâmplat cu şapte milenii în urmă la Tărtăria. Epilog în 1961

Tăbliţele de la Tărtăria sunt trei obiecte mici şi străvechi de lut. În Transilvania, în localitatea Tărtăria din judeţul Alba, între Alba Iulia şi Orăştie, echipa cercetătorului clujean Nicolae Vlassa a descoperit, în anul 1961, trei tăbliţe de lut. (O primă controversă pleacă de la faptul că, în fapt, arheologul Nicolae Vlassa nu a fost prezent pe şantierul arheologic în momentul în care s-au găsit tăbliţele de lut.)

Tăbliţele, care au fost datate în jurul anului 5300 î. Hr., de cercetătorul german Harald Haarmann, au simboluri similare culturii Vinča, fiind subiectul a numeroase şi controversate polemici printre arheologii de pretutindeni, întrucât (în opinia unora) tăbliţele ar prezenta cea mai veche formă de scriere din lume.

Două dintre ele sunt găurite și sunt acoperite cu semne, iar a treia folosește o modalitate de scris pur pictografică, respectiv reprezentarea stilizată a unui animal (capră), un simbol vegetal și un altul neclar. Cea de formă discoidală, cuprinde patru grupuri de semne, despărțite prin linii. Este considerată ca fiind cea mai apropiată de o scriere adevărată. O bună parte din semnele conținute pe ea se regăsesc în literele conținute în inscripțiile arhaice grecești (dar și la scrierile feniciană, etruscă, italica veche, iberică).

Subiectul tăblițelor de la Tărtăria are o frecvență de citare în articolele științifice și arheologice mult mai mare decât majoritatea artefactelor arheologice. Se pare totuși că frecvența nu ajunge la cotele la care sunt citate scrierile sumeriană, Linear B sau Linear A. Tăblițele de la Tărtăria sunt citate foarte des, atunci când subiectul discuției este începutul scrisului în lume și/sau cele mai vechi scrieri din lume. Ele sunt adeseori citate, în sensul că ar putea candida la cel mai vechi scris din lume. Aceasta se datorează pe de o parte faptului că tăblițele poartă semne, dar motivul principal este vârsta prezumată asociată acestor tăblițe (și desigur semnelor). Dacă vârsta estimată, cea de 5500 î. Hr. s-ar dovedi în final a fi reală, iar semnele se dovedesc a fi scris, atunci ele sunt cele mai vechi artefacte purtătoare de scris din lume. Celelalte candidate la cea mai veche scriere din lume și anume, scrierile egipteană, Harappa și cea sumeriană, datează toate din jurul datei de 3200-3500 î. Hr. Evident, distanța în timp între 3500 î. Hr. și 5500 î. Hr. este mare. Din păcate, există un obstacol insurmontabil în ceea ce privește

determinarea vârstei (posibilitatea datării cu carbon radioactiv nu mai există datorită unui tratament termic). În ceea ce privește faptul că pe ele este sau nu un scris, speranțe există și în timp cercetătorii vor putea spune dacă este doar proto-scriere sau scris adevărat, în acest caz din urmă desigur vor trebui să spună despre ce fel de scris anume este vorba pe fiecare din ele (ex. pictografic, ideografic, silabar etc).

Observând similitudini între tăblițele găsite la Tărtăria și scrierile de pe tăblițele sumeriene de la Uruk și Djemdet Nasr, cele din urmă datând de la sfârșitul mileniului al IV-lea și începutul mileniului al III-lea î. Hr., Nicolae Vlăssă a luat în considerare ipoteza conform căreia și tăblițele de la Tărtăria ar fi vestigii ale unei scrieri străvechi legate de scrierea sumeriană. Tăblițele de la Tărtăria ar fi însă mai vechi cu un mileniu decât monumentele scrierii sumeriene, fiind datate (este adevărat, prin metode indirecte; este de văzut ce se înțelege prin metode indirecte) din prima jumătate a mileniului al IV-lea î. Hr. Astfel, dacă se admite că ele reprezintă într-adevăr scrieri, Tăblițele de la Tărtăria sunt cele mai vechi scrieri din lume găsite până-n prezent. Cele trei tăblițe de la Tărtăria au fost, totuși, datate indirect, căci din cauza conținutului prea mic de carbon și cel mai important datorită unui tratament termic de coacere în cuptor, pentru o mai bună conservare, nu mai pot fi datate niciodată cu radiocarbon. S-au făcut analize pe alte obiecte (oase) găsite împreună cu ele în groapa rituală. Aceasta este metoda numită mai sus metoda indirectă. Cu toate acestea, există voci sceptice care susțin că tăblițele sunt falsuri, „puse” în groapă

de descoperitor, fapt ce nu poate fi clar infirmat, de vreme ce nu se pot lua probe din piese. Sau dacă nu sunt falsuri, au fost luate din bogata moștenire de obiecte descoperite anterior de Zsófia Torma, mii din ele aflate în nu prea mare sau clară ordine în subsolul muzeului din Cluj.

Zsófia Torma s-a născut în 1831 la Cristeștii Ciceului, în familia unui baron cu mare interes pentru istoria antică și avea să fie prima femeie arheolog, antropolog și paleontolog din Transilvania, iar unii spun chiar din lume! Zsófia Torma a studiat la Universitatea din Cluj, actualmente Universitatea Babeș-Bolyai, și a lucrat vreme de mai mulți ani aici, având un rol decisiv în fondarea Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei. Astăzi, colecția ei se regăsește, de altfel, în muzeul pe care l-a înființat, alături de tăblițele de la Tărtăria, cu o vechime de cel puțin 5.000 de ani. Deosebit de inteligentă și o autodidactă desăvârșită, Zsófia Torma este cea care a descoperit civilizația și scrierea Turdaș. Ani în șir a corespondat cu cercetători de prim rang ai vremii sale din vestul și centrul Europei: Paris, Berlin, Stuttgart, Mainz, Budapesta, Hamburg, Berlin, dar și Praga sau Budapesta și, desigur, București, dar și Sibiu. Cea mai mare parte a activității sale, însă, Zsófia Torma și-a desfășurat-o la Orăștie, orașul ei „adoptiv”, unde a și pus bazele unui muzeu de arheologie și etnografie. Cea mai mare parte a cercetărilor ei se păstrează la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj, unde Zsófia și-a făcut studiile, dar a primit și titlurile sale universitare, printre care și cel de Doctor Honoris Causa. Despre tatăl ei, József Torma, se spune că făcuse, el însuși, cercetări în tabăra

romană fortificată de la Ilisua, iar Károly Torma, profesor universitar la Pesta, arheolog, epigrafist și fratele ei mai mare, este cel care a înființat muzeul antichităților dacice de la Aquincum. Anul în care Zsófia Torma se mută de la Bistrița la Hunedoara este 1861, anul morții tatălui ei. Ea a venit din Cristeștii Ciceului la Peștișu Mic, pentru a se stabili apoi, definitiv, la Orăștie. Își începe cercetările șapte ani mai târziu, când obține calitatea de membru al „Societății de geografie maghiare”. Secretarul general al Congresului Internațional de Arheologie Preistorică și Antropologie, Flóris Rómer, o îndrumă să studieze preistoria zonei și să participe la cel de-al VIII-lea congres, care avea să se desfășoare la Budapesta. Cercetările ei încep în 1875, cu cultura Turdaș, cel mai bogat sit arheologic găsit pe Valea Mureșului, urmând ca atenția ei să se îndrepte, în anul următor, către zona Nandrolui. Într-un timp, colecția de piese arheologice a Zsófiei ajunsese la câteva mii de piese de mare valoare. Arheolog, dar și antropolog și paleontolog, Zsófia Torma a studiat și a publicat studii despre așezările de la Turdaș, Valea Nandrolui (inclusiv complexul de peșteri din zonă), Josani, Cârjiți, Geoagiu de Jos, dar și Hunedoara, Găunoasa și Arăneș. A fost susținătoarea ideii potrivit căreia analiza etnografică demonstrează continuitatea modelelor din neolitic până în zilele noastre. În 1880, primește titlul de membru fondator al Societății de Istorie și Arheologie a Comitatului Hunedoara. Descoperirile sale au fost publicate în reviste de specialitate internaționale, iar în 1876, la Congresul de Arheologie de la Berlin, Zsófia se întâlnește cu arheologul german Heinrich Schieman, cel care

a descoperit Troia. Cecetătorul se declară impresionat de descoperirile Zsófiei Torma legate de scrierea și civilizația de la Turdaș. De asemenea, în urma discuțiilor cu Schliemann, Voss și Virchow, cei patru ajung la concluzia că populațiile neolitice aveau o scriere primitivă, așa că cercetătorii propun descifrarea acesteia. Ca urmare a acestei decizii, în 1881 propune reînceperea săpăturilor sistematice la Sarmizegetusa, convinsă fiind că, prin descifrarea scrierii dacice, s-ar fi putut găsi cheia de lectură și pentru inscripțiile de la Troia, care rămăseseră un mister. Doi ani mai târziu, publică mai multe studii reunite sub titlul *Despre istoria străveche a cetății Hunedoarei*. Cea mai cunoscută lucrare a ei este *Etnographische Analogien*, publicată în 1894, la Jena. În 1891, își va vinde colecția Societății Muzeului Ardelean, pentru care primește pe loc 5.000 forinți austrieci, plus o rentă viageră de 800 forinți. S-a stins din viață subit, în 1899, în locuința sa din Orăștie, fiind supranumită „Pallas Atena a științei” sau „Ioana d’Arc a arheologiei transilvănene”.

În privința prelucrării inventarului arheologic descoperit în timpul cercetărilor sistematice, baroneasa a recurs, parțial, la ajutorul specialiștilor. În ceea ce privește obiectele de piatră – pentru a căror prelucrare științifică a fost ajutată de A. Koch și Jánós Sándor – s-a stabilit că anumite roci (silex, opal, jasp) proveneau din matca pârauului Geoagiu sau de la Lojad. István Ferenczi, care a analizat artefactele de piatră din punct de vedere mineralogic, spune că originea uneltelor de piatră din colecția Torma trebuie să fie din Munții Metaliferi sau din munții învecinați (Orăștie – Cugir), locuitorii așezării

de la Turdaș putând să le ia de pe terasele pleistocene apropiate, din pâraie învecinate și din Mureș, când scădea cota apelor. Nu era exclusă posibilitatea ca ei să se fi deplasat la locul de origine al pietrelor, pentru că unele unelte de jasp și opal au mai păstrat și părți din suprafața originară a suprafeței, ceea ce ar fi fost imposibil dacă bucățile s-ar fi rostogolit. Studiind ceramica, Zsófia von Torma a avut în vedere prepararea pastei, modelarea manuală a vaselor, formele și decorurile vaselor. Ea a pus în evidență admirabila creativitate a artizanilor turdășeni, ce aveau un registru de peste 150 de ornamente (dintre care unele zoomorfe și / sau antropomorfe) depășind varietatea decorurilor de pe ceramica descoperită la Troia. În privința statuetelor de lut – mici idoli – de la Turdaș, acestea erau primele obiecte de acest gen descoperite într-o locuire definită ca fiind neolitică. Ornamentarea statuetelor i-a permis cercetătoarei noastre să facă aprecieri privind vestimentația și coafura femeilor preistoriei, pentru care a găsit și paralele etnografice. Semnele incizate de pe ceramica turdășeană au fost comparate cu cele de la Troia, considerate de Heinrich Schliemann ca fiind simboluri solare. Dintre cele 134 de semne inventariate, primele 8 au fost prezentate deja din 1876, la Congresul de la Budapesta, unde câțiva arheologi (Koprinczky, Kallmann, Waldemar Schmidt) au admis opinia Zsófiei asupra simbolismului religios al acestora. Au existat însă și alte opinii. A. Voss le considera mărci de olar, iar Schaffhausen considera că semnele indicau capacitatea vaselor. În replică, Torma a adus argumente împotriva opiniilor celor doi în studiul său din anul 1879.

Tăblițe oărecum asemănătoare celor de la Tărtăria-Turdaș au fost găsite în colina de la Karanovo, din sud-estul Bulgariei, într-un nivel neolitic, însă acestea corespund mileniului al III-lea î. Hr. Tăblițele de la Karanovo sunt reprezentate de câteva sigilii de lut dintre care unul – rotund, cu diametrul de 6 cm – are gravate semne pictografice și este împărțit în patru sectoare clar delimitate, la fel ca tăblița discoidală de la Tărtăria. Și la Gradeșnița, localitate din nord-vestul Bulgariei, s-au găsit două platururi de dimensiuni reduse; pe fundul unuia dintre ele se poate recunoaște reprezentarea schematică a unei ființe omenești sau divinități, iar cel de-al doilea relevă o decorație care ar putea fi o formă de scriere apropiată de cea de pe sigiliul de la Karanovo și de una din tăblițele de la Tărtăria.

Unii cercetători sau entuziaști, pe baza celor trei descoperiri presupus mai vechi decât scrierea sumeriană, au ridicat ipoteza că scrierea în general, apoi sub forma pictogramelor a apărut mai întâi în sud-estul Europei și nu în Mesopotamia, teorie puternic criticată în arheologia mondială. De asemenea există ipoteza că aceste piese ar fi ajuns în Transilvania datorită unor contacte economice sau de altă natură cu Orientul Apropiat deși datarea tăblițelor este mai timpurie cu un mileniu față de apariția scrisului în Orient. De asemenea, există ipoteza unui contact și transmiterii din aria egeeană, existând multe elemente care îndreaptă cercetătorii în mod special spre zona insulelor Ciclade. Lăsăm la o parte faptul că aria Cicladelor este legată direct și strâns de precursorii civilizației grecești (civilizațiile pelasgilor, minoanilor,

micenienilor). Prezența unor artefacte ridică un semn de întrebare: este vorba de statuetele din alabastru, acest material fiind folosit în Ciclade, stilul sau maniera execuției este asemănătoare cu cea de acolo, precum și de unele obiecte de podoabă, fiind vorba de scoicile *Spondylus* care cresc cu precădere în Marea Mediterană.

Unii savanți ruși, americani, bulgari și britanici au sugerat că poporul din Sumer a emigrat spre Orient pornind din spațiul carpato-danubian, ceea ce ar putea explica diferențele surprinzătoare dintre culturile sumerienilor și ale vecinilor lor semiți.

Nicolae Vlassa nu a fost prezent pe șantierul arheologic de la Tărtăria *Gura Luncii* în momentul descoperirii tăblițelor, descoperirea fiind făcută cu puțin înainte de încheierea programului de lucru. De asemenea tratamentul la care au fost supuse piesele nu este menționat în raportul preliminar de săpătură și nu există schițe și fotografii ale pieselor din care să reiasă poziția lor exactă în momentul descoperirii. Schițele relativ la poziționarea gropii ritualice nu sunt bine făcute, de fapt nu ne putem baza pe ele. De asemenea este cunoscut faptul că Nicolae Vlassa nu a putut fi găsit ore în șir imediat după momentul descoperirii, de fapt a fost de găsit doar a doua zi. Apoi este cunoscut faptul că era reticent sau chiar refuza discuții cu colegii sau prietenii apropiați asupra amănunțelor descoperirii. A declarat un număr variabil de artefacte, în orice caz mai puține decât au fost în realitate. Împreună cu tăblițele au mai fost dezgropate și 26 de figurine de lut sau piatră, o brățară confecționată din scoici și câteva oase umane, care, la prima vedere, păreau că

aparțin unui bărbat adult. În scurt timp, întreaga atenție a experților a fost acaparată de cele trei tăblițe, dintre care două aveau formă rectangulară iar una rotundă. Simbolurile erau reprezentate doar pe o parte, iar cele rectangulare prezentau câte o gaură, deloc întâmplătoare, susțin arheologii. (Probabil, puteau fi atârinate cu un șnur la gât de un mare preot sau de un ofician al unui ritual ancestral.) Două dintre aceste plăcuțe sunt acoperite cu semne pictografice care redau texte vechi, cu peste un mileniu anterioare celor similare descoperite la Djemer-Nasr, Kis și Uruk în Sumer, dateate în jurul anului 3300 î. Hr. Artefactele recuperate din același loc cu resturile umane i-au făcut pe arheologi să bănuiască faptul că rămășițele aparțin unui om de vază al societății de atunci, un preot, șaman sau poate un medium.

Descoperirea tăblițelor a stârnit curiozitatea cercetătorilor pe plan mondial și s-a pus problema datării cu radiocarbon a pieselor descoperite. În anii trecuți a fost imposibilă datarea cu carbon radioactiv în primul rând datorită conținutului mic de carbon (lutul sau argila erau nisipoase, cu conținut mare de siliciu). Piese au fost apoi introduse după descoperire într-un cuptor al laboratorului de restaurare din Cluj și arse, astfel că acest mod de datare nu mai poate fi efectuat. Motivul este degradarea carbonului, metoda și tehnica de datare excluzând obiectele supuse unui tratament termic. S-a realizat în schimb o datare a scheletului lângă care s-au descoperit tăblițele, rezultând cu aproximație anul 5300-5500 î. Hr. În fapt, în știință sub nici o formă nu se poate atribui vârsta

unui obiect ca fiind aceea a altui obiect chiar acesta din urmă fiind găsit lângă sau în vecinătatea primului.

Articolele scrise de Nicolae Vlăssă după această descoperire nu prezintă clar situația stratigrafică a tăblițelor și nu există o reproducere *in situ* a complexului arheologic în care au fost descoperite tăblițele. Există o singură fotografie de la o distanță mare a complexului arheologic în care nu apare nici un fel de material arheologic.

Admițând părerea generală că au fost găsite împreună, cele trei tăblițe prezintă trei modalități de scriere diferite:

1. pictografică (tăblița dreptunghiulară fără orificiu)
2. scriere de tip anatolian (tăblița dreptunghiulară cu orificiu; vezi semnele corespunzătoare literelor din alfabetele anatoliene)
3. scriere propriu-zisă; (tăblița rotundă; vezi spre exemplu semnele corespunzătoare literelor din alfabetele carian sau din cele arhaice grecești).

Tăblița dreptunghiulară cu semne pictografice nu întâmpină absolut nici un obstacol pentru a transmite un mesaj în acest fel.

Cea dreptunghiulară cu gaură, prezintă semne care pot fi găsite în majoritatea lor în alfabetele anatoliene. Cea rotundă, exceptând trei semne cu aspect de ideograme care au o discuție separată (pot fi compuse spre exemplu din semne elementare), prezintă semne care în majoritatea lor se regăsesc în alfabetele arhaice grecești (dar nu numai). Vezi formele arhaice pentru *eta*, *delta*, *ro* etc.

Cele mai mari șanse pentru citire le are tăblița pictografică, unde semnul în formă de capră reprezintă chiar capra, apoi motivul vegetal și încă un animal). Accepția